

УДК 37.091.212.2

ТЕСТ – БИЛИМ САПАТЫН ТЕКШЕРҮҮНҮН НАТЫЙЖАЛУУ ФОРМАСЫ
 ТЕСТ – ЭФФЕКТИВНАЯ ФОРМА ПРОВЕРКИ КАЧЕСТВА ЗНАНИЙ
 TEST – EFFECTIVE FORM OF KNOWLEDGE QUALITY CHECK

Арстанбекова Н.Б. – п.и.к., доцент, ЖАМУ
arstanbekovan@mail.ru

Жолдошалиева Н.С. – улук окутуучу, ЖАМУ
nzholdoshalieva@mail.ru

Аннотация: Окуу материалын өздөштүрүүнүн сапаты көптөгөн шарттардан көз каранды, алардын ичинен билимдерди жана билгичтиктерди текшерүү маанилүү ролду ойнойт. Аталган макалада окуучулардын билимин, билгичтиктерин жана көндүмдөрүн текшерүүдө тесттик тапшырмаларды түзүүнүн негизги этаптары каралат.

Аннотация: Качество усвоения учебного материала зависит от многих условий, среди которых важную роль играет контроль знаний и умений. В последнее время для этой цели используются тесты и задания в тестовой форме. В статье рассмотрены основные этапы составления тестовых заданий при проверке знаний, умений и навыков учащихся.

Annotation: The quality of the learning material is dependent on many conditions, among which an important role is played by the control of knowledge and skills. Recently for this purpose tests and tasks in the test form are used. In the article the main stages of compilation of test tasks for checking knowledge, skills and habits of students are considered.

Ачык сөздөр: тест, тестирлөө, баалоо системасы, дистракторлор

Ключевые слова: тест тестирование, система оценивания, дистракторы

Key words: test testing, assessment system, distractors

Советтик доордо окуучунун билимин академиялык билимдер менен гана камсыз кылуу жетиштүү деп билгиленип келген. Анткени ошол мезгилде ар бир бүтүрүүчү үчүн жумуш орундары даяр болгон. Ал эми азыркы базар экономикасынын шарттарында бүтүрүүчүлөрдүн жумуш ордун табуусу үчүн алар өздөрүнүн толук потенциалын көрсөтүүсү зарыл. Башкача айтканда, “окуучу мен муну айтып бере алам” эмес, “керектүү материалды таба алам жана аны кайсы жерде колдонууну билем” деген ураандын алдында аракеттениши зарыл. Мына ошол мезгилде гана алган билими ага пайда келтирет. Мындай шартта билим берүүнүн структурасы жана формасы модернизацияланышы керек [3].

Азыркы учурда окуучулардын билимин текшерүү үчүн тапшырмалардын жаңы муундарын түзүп чыгуу жана аны колдонуу менен окуучунун билим деңгээлин объективдүү баалоо – актуалдуу маселе болуп эсептелет. Ошондуктан, окуучуларды мобилдүүлүккө үйрөтүү үчүн педагогикалык тапшырмалардын жаңы түрлөрүн иштеп чыгуу зарылчылыгы келип чыгууда. Замандын талабына ылайыкташып түзүлгөн педагогикалык тапшырмалар окуучу менен мугалимдин ортосундагы карым - катнаштын жаңы түрүнө айлануусу керек.

Педагогикалык тапшырмалар негизинен эки максатты көздөйт: *биринчи максаты* – окуучулардын окуу материалын толук өздөштүрүүгө жардам берет; *экинчи максаты* – алган билимин андан ары колдонууга багыт берүү. Окуучу өзүнүн алган билиминин турмушта натыйжалуу колдоно билиши зарыл.

Азыркы учурда билимди текшерүүнүн заманбап түрлөрүнүн бири – тесттик тапшырмалар болуп эсептелет. Мындай тесттик формадагы тапшырмаларды түзүүнүн бир канча түрлөрүн белгилөөгө болот. Тапшырмалардын тесттик формасы жогорудагы эки максатты тең өз ичине камтыйт. Мисалы, тесттик тапшырмаларды түзүүнүн негизинен эки чоң топко: традициялык жана традициялык эмес деп бөлүп жүрүшөт. Алар ич ара да бир канча түрлөргө бөлүнөт. Тесттик тапшырмаларды түзүүдө көбүнчө биз туура жоопторду белгилөө шартын көп колдонобуз. Мындай шартта окуучулар туура жоопту ойлонбостон туруп эле белгилеп коюуга жол берилет да, натыйжада жакшы балл топтогон окуучуларды кездештирүүгө болот. Ушундай ыкма менен түзүлгөн тапшырмаларды колдонуу керекпи? деген суроо туулат. Бул учурда “ооба” же “жок” деп так кесе айтуу кыйындыкка турат. Ушул сыяктуу тапшырмаларды колдонуунун өз орду бар. Көпчүлүк изилдөөчүлөр мындай тапшырмаларды жыйынтыктоочу баалоодо колдонсо болот дешет, ал эми күнүмдүк жана тематикалык текшерүүдө мындай тапшырмалардын оң таасири боло бербей тургандыгын педагогикалык изилдөөлөр көрсөтүүдө. Тесттик формадагы тапшырмаларды түзүүнүн төрт формасы бар экендигин изилдөөчүлөр дагы баса белгилешет [1].

Эми тесттик формадагы тапшырмаларды кантип түзүү керек? – деген суроого жооп издеп көрсөк. Өткөн кылымдын 70-жылдарында В.П.Беспалько тесттик тапшырмалардын традициялык текшерүүдөн айырмасын баса белгилеп, аны төмөндөгүдөй схема менен көрсөткөн: *тест – тапшырма – эталондук жооп – баалоо системасы* [3].

Тесттик формадагы тапшырмалар төмөндөгүдөй элементтерден турат:

- тапшырманы аткаруу үчүн атайын көрсөтмө;
- тапшырманын мазмуну;
- тапшырманын жооптору;
- баалоо системасы [2].

Биринчиден, тапшырманы аткаруу үчүн көрсөтмө берилет. Көрсөтмө төмөндөгүдөй суроолорго жооп берет:

- тапшырманы аткаруу үчүн окуучу эмне кылышы керек?
- тапшырманы аткаруунун жыйынтыгы кандай болмокчу?
- жоопту кантип белгилөө керек?
- жоопту кайсы жерге жазуу керек?

Экинчиден, тапшырманын мазмуну – тапшырманын өзөгү болууга тийиш. Ал окуу материалынын мазмуну менен тыгыз байланышта болуу керек.

Үчүнчүдөн, тапшырманын туура жообун окутуучу конкреттүү түрдө берүүсү шарт. Мында туура жооп менен катар туура эмес жооптор же болбосо дистракторлор берилет (англисче distract-алаксытуучу).

Төртүнчүдөн, баалоо – бул дагы абдан маанилүү, анткени ал окуучунун тагдырын чечет. Эл аралык программалар да буга чоң маани берет.

Тесттик тапшырмаларды түзүүнүн бир канча түрлөрүн “Химия” предметинин мисалында карап көрөлү.

I. Туура жообун тап:

1. $C_2H_5OH + HBr = ?$ реакцияны аягына чыгаргыла.

А) $C_2H_5Br + HON$ Б) C_2H_5Br В) $C_2H_5Br + Br$ Г) $C_2H_5Br + H_2$

Эталондук жооп: А) $C_2H_5Br + HON$

2. Катализаторлордун ($Pd, Pt, Ni, 20^{\circ}C$) катышуусу менен бул реакция кандай ишке ашат: $CH_3-CH_2-CH=CH_2 + H_2 = ?$

А) $CH_3-CH_2-CH_2-CH_3$ алынат Б) $CH_3-CH_2-CH_3$ алынат
В) $CH_3-CH=CH_2$ алынат Г) $CH_2=CH_2$ алынат

Эталондук жооп: А) $\text{CH}_3\text{-CH}_2\text{-CH}_2\text{-CH}_3$ алынат

II. Эң туура жообун тап.

Мындай түрдөгү тапшырмалардын түзүлүшү төмөндөгүдөй талаптарга жооп берет:

- А) көрсөтмөнү жана мазмунду камтыйт.
- Б) көрсөтмөнү , мазмунду жана баалоо системасын камтыйт.
- В) мазмунду, баалоо системасын жана даяр жоопторун камтыйт
- Г) көрсөтмөнү , мазмунду, баалоо системасын жана даяр жоопторун камтыйт.

Эң туура жооп : г., ал эми а,б,в, толук эмес туура жооптор болот. А-1, Б-2,В-3 жана Г-4 балл.

Мындай жол менен баалоодо окуучунун аракетине кылдаттык менен кароого шарт түзүлөт [3].

Кийинчерээк (XX к. 70-жылдары) туура жоопту дароо белгилөөдөн качып, окуучуга биринчи тапшырманы берип, ал чыгаргандан кийин гана аны берилген жооптордун варианттарына салыштырууну сунушташкан.

III. Ырастоонун тууралыгын текшерүү.

Окуу процессинде өтүлүп жаткан материалдарды студент кандай өздөштүрүп жатканын текшерүү мугалим үчүн да маанилүү болуп саналат.

Мисалы: Төмөнкү аныктамалардын тууралыгын карап чыккыла, катасы болсо текшергиле.

- А) атом молекуланын бөлүнбөгөн эң кичине бөлүгү;
- Б) атом бир канча майда бөлүкчөлөргө бөлүнөт;
- В) атом ядродон жана электрондон турат;
- Г) молекула атомдон турат.

Ырастоонун тууралыгын талап кылган, толукталган жооп: А) атом – оң заряддалган ядродон жана терс заряддалган электрондордон турган электронейтралдуу бөлүкчө.

Мисалы: Төмөнкү аныктамаларды карап чыккыла жана ырастоонун тууралыгын текшерип, туура жооп менен толуктагыла.

- А) валенттик электрондор элементтин байланышка катышкан электрондору;
- Б) суу үч агрегаттык абалга ээ боло алат;
- В) коваленттик байланыш – электрондук жуптар аркылуу түзүлгөн бекем байланыш.
- Г) VII А группанын элементтери – күчтүү калыбына келтиргичтер.

Ырастоонун тууралыгын талап кылган, толукталган жооп: Г) VII А группанын группанын элементтери – күчтүү кычкылдандыргычтар.

IV. Дал келтирүүгө ылайыкташкан тапшырмалар.

Мындай тапшырмалар эки көптүккө камтылган билимдердин бири-бири менен болгон байланышын текшерет.

Мисалы: Төмөнкү элементтердин валенттүүлүгүн тапкыла.

Химиялык элементтер:

Валенттүүлүктүн чоңдугу:

1. Na	а) II
2. Ca	б) III
3. Cl	в) I
4. Mg	г) IV

Эталондук жооп: 1в, 2 а, 3в, 4а.

Окутуучулар педагогикалык тапшырмаларды эсеп, көнүгүү же ар кандай суроолор менен эле чектеп койбостон, жогорудагыдай тесттик формадагы тапшырмаларды түзүү менен окуучулардын билимин жаңыча баалап алса болот. Мындай тапшырмаларды түзүү

окутуучулар үчүн бир топ изденүүнү жана убакытты талап кылганы менен окуучулардын билимин объективдүү баалоодо жеңилдиктерди берээри талашсыз.

Колдонулган адабияттардын тизмеси:

1. Аванесов, В. С. Форма тестовых заданий [Текст]: учебное пособие для учителей школ, лицеев, преподавателей вузов и колледжей/ В.С.Аванесов. – 2 изд., переработанное и расширенное. – М., 2005. – 156 с.
2. Калдыбаев, С. К. Компьютерная диагностика результатов обучения в общеобразовательной школе [Текст]: практико-ориентированная монография / С. К. Калдыбаев, Д. М. Ажыбаев, М. М. Бекежанов. – Бишкек, 2007. – 136 с.
3. Калдыбаев, С.К. Тесттик тапшырмаларды кантип түзүү керек? [Текст]: орто жана жогорку окуу жайларынын мугалимдери үчүн окуу – методикалык курал / С.К. Калдыбаев. –Бишкек, 2011. – 80 б